

Socialförvaltningen
Ewa Byström

Remissvar över betänkandet En uppväxt fri från våld. En nationell strategi för att förebygga och bekämpa våld mot barn SOU 2022:70.

Mora kommun väljer att kommentera några av de föreslagna åtgärderna som är kopplade till insatsområdena rörande strategins 5 mål. Kommunen har inget att erinra eller tillägga och instämmer gällande de förslag på åtgärder som ej kommenteras nedan. Generellt handlar många av förslagen om att utredning ska tillsättas eller att uppdrag överlämnas för att kartlägga och undersöka frågor vidare, vilket i sig är positivt, men innebär samtidigt att betänkandet inte innehåller så många konkreta förslag som direkt kan göra faktisk skillnad för att förebygga och bekämpa våld mot barn.

Förslag Ny lag, lagen med vissa bestämmelser om kommuners ansvar för att förebygga och bekämpa våld mot barn.

Mora kommun ställer sig positiv till förslaget om den nya lagen (sid 741 ff) som innefattar kommuners skyldighet att kartlägga, analysera och ta fram lägesbilder avseende kommunens behov när det gäller arbetet mot våld mot barn. Den reglering som finns idag med krav på kartläggning och förbättringsarbete, d v s Socialstyrelsens föreskrifter och allmänna råd om våld i nära relationer, begränsar sig till enbart socialtjänstens område, och fokuserar till största delen på socialtjänstens hantering i situationer då våld redan skett. Därför ser kommunen det som positivt att ansvaret lyfts till kommunövergripande nivå och att det blir en tydligare lagreglering som säkerställer att ansvaret också ska omfatta andra verksamhetsområden, t ex utbildning, barnomsorg, kultur- och fritid eller stadsplanering, som ju har stor betydelse i det förebyggande arbetet utifrån barnrättsperspektiv när det gäller bl a att förebygga och upptäcka våld mot barn.

Förslag Socialtjänsten ska försäkra sig om att barnet förstår den information som ges.

Utredaren föreslår att socialtjänstlagen och lagen med särskilda bestämmelser om vård av unga ska kompletteras med reglering om att information ska anpassas till barnets ålder och andra förutsättningar samt att den som ger informationen ska försäkra sig om att barnet har förstått innehållet av den lämnade informationen (sid 822). Kommunen anser att förtydliganden även behöver göras på motsvarande sätt i lagen om stöd och service till vissa funktionshindrade samt även i förvaltningslagen. Om barn ska få ökad delaktighet och inflytande fullt ut i samhället behöver de få relevant information och förstå denna även inom andra områden, för att exempelvis kunna

involveras i framtagande av kommunernas lägesbild och åtgärdsplan i enlighet med förslaget ovan.

Förslag Förbättrad samverkan mellan socialtjänst och hälso- och sjukvård för att barn ska ges tillgång till stöd och behandling.

Utredaren föreslår att regleringen bör stärkas i fråga om samverkan så att barns hjälpbehov inte faller mellan stolarna (sid 835). Gränsdragningsproblem föreligger då aktörerna bedömer barnets hjälpbehov på olika sätt. Att vidareutveckla arbetet med SIP (Samordnad Individuell Plan) är en god tanke, och i detta bör ansvarsfördelningen mellan parterna tydliggöras. I Slutrapport Utvärdering av Barnahus, 2019, framkommer exempel på att myndigheter inte gör bedömningar av vad som är barnets bästa utan istället ser till den egna myndighetens behov. Ett utvecklingsområde är därför en förbättrad vårdkedja med tydlig ansvarsfördelning gällande krisstöd och behandling. När det gäller barn som utsatts för våld har många av dem ett stort behov av sociala, somatiska, psykologiska och psykiatriska insatser. Barn får då inte fastna i de ”moment 22 situationer” som beskrivs (sid 836) då hälso- och sjukvården inte ger vissa vårdinsatser förrän den sociala situationen är stabil samtidigt som möjligheterna att nå stabilitet är delvis beroende av att barnen får denna behandling från hälso- och sjukvården. Här behöver insatser ges samtidigt och samordnat, precis som vid samsjuklighet.

Förslag Rollerna som särskild företrädare för barn och målsägarråd utvidgas och förtydligas.

Mora kommun ställer sig positiv till att uppdraget för barnets särskilda företrädare utvidgas och förtydligas (sid 846). Det råder idag oklarheter kring vad som ingår i rollen. Utredaren menar att den särskilda företrädaren ska ha ett övergripande informationsansvar till barnet under brottmålsprocessen och att den information som barnet får bör dokumenteras. Det betyder inte att det uteslutande ska vara barnets särskilda företrädare som lämnar information till barnet (sid 581). Eftersom flera myndigheter lämnar information till barnet, är det ingen som har övergripande kontroll på om och vilken information barnet fått. Därför bör rutiner tas fram för vad som ska dokumenteras och var dokumentationen ska förvaras. Om Barnahusverksamheter ska finnas över hela landet, kan möjligheterna utredas att förvara den samlade dokumentationen på Barnahus.

Förslag Samverkan måste ske med barnets behov i fokus – Barnahusverksamheter ska finnas i hela Sverige och utvecklas.

Utredningen lämnar flera förslag som Mora kommun ser som positiva när det gäller Barnahus (sid 844 ff). Samverkan i Barnahus är idag på många håll koncentrerad till inledningen av utredningarna med genomförandet av barnförhöret i fokus. Tiden efter barnförhöret, löpande information till barnet samt stöd och behandlingsinsatser kräver också samverkan. I Slutrapport Utvärdering av Barnahus, 2019 konstaterades att det finns utrymme för förbättringar avseende samverkan mellan de olika professionerna, men att de stora utmaningarna gäller behovet av en enhetlig nationell styrning som slår fast att barn som misstänks vara utsatta för brott ska utredas i en barnvänlig miljö där berörda myndigheter samlas och samverkar under ett tak, och där brottsutredning, skydd, samt fysisk och psykisk hälsa beaktas.

Kommunen anser att Barnhusverksamheterna utgör en bra grund för att arbeta med många av bristerna när det gäller barns rättigheter i brottmålsprocessen. Det gäller såväl att få till en fungerande och likvärdig samverkan i landet mellan de berörda myndigheterna, barns rätt att komma till tals, om bemötandet gentemot barnet, som att säkerställa att representanter för socialtjänst och hälso- och sjukvård finns närvarande för att tillgodose barns behov av stöd, behandling och andra insatser.

Nationella riktlinjer och kriterier för landets Barnhus (Rikspolisstyrelsen, 2009) beskriver att målet för samverkan är att tillförsäkra barn som misstänks vara utsatta för brott rättstrygghet, gott bemötande och stöd samt vid behov omgående kris- och behandlingsinsatser. Barnets bästa ska vara i fokus under processen. Barnet ska vara informerat och åtgärder som berör honom eller henne samt ges tillfälle att uttrycka sin uppfattning och åsikter i den utsträckning och på det sätt hans eller hennes mognad medger.

De brottsutredande myndigheterna ska utreda om brott har begåtts och socialnämnden ska utreda barnets och familjens situation samt barnets behov av hjälp och skydd. Det innebär att myndigheterna måste samverka, men även hälso- och sjukvårdens ansvar aktualiseras i dessa situationer och eftersom barnet befinner sig i en utsatt situation är det viktigt att samtliga aktörer samordnar sina insatser och samverkar så att det blir så skonsamt som möjligt för barnet. Det är i detta syfte Barnhus har införts. Utgångspunkten är att de olika myndigheterna ska genomföra sina respektive aktiviteter i Barnhuset i stället för att barnet ska slussas mellan olika instanser. En viktig och central utgångspunkt är att barnet inte ska behöva berätta vad det varit med om vid flera tillfällen och för olika aktörer. Målsättningen med Barnhus är att förbättra utredningskvaliteten och på så sätt dels effektivisera den straffrättsliga processen och öka lagföringen, dels förbättra skydd och psykosocialt stöd till barnen.

Kommunen anser att hälso- och sjukvårdens närvaro behöver utvecklas på Barnhusen och därför behöver även hälso- och sjukvårdens ansvar förtydligas såsom avses i utredningen för polis, åklagare och socialtjänst. Kommunen menar att en sådan reglering inte skulle innebära ett avsteg från hälso- och sjukvårdens prioriteringsordning. Tvärtom är det alltför många våldsutsatta barn som blir utan behandling, och därför behöver tillgång till hälso- och sjukvårdens bedömning säkras. Hälso- och sjukvårdens uppgifter på Barnhus är att utreda barnets somatiska status och bedöma förekomsten av skador; utreda, bedöma och tillgodose barnets behov av somatisk och psykiatrisk medicinsk behandling; bedöma och tillgodose barnets behov av krisbearbetning, psykoterapeutisk eller psykologisk insats samt; bedöma och tillgodose de vuxnas behov av krisbearbetning och annan behandling (Rikspolisstyrelsen m fl, 2008).

Utvärderingar som gjorts av Barnhusen ger stöd för att Barnhus innebär en kvalitetshöjning ur ett barnperspektiv. Barnen bemöts på ett genomtänkt och positivt sätt i en barnvänlig miljö, fler barn får tillgång till krisstöd, fler barnförhör hålls, fler läkarundersökningar genomförs och särskild företrädare eller målsägandebiträde utses i större utsträckning. Vidare har samverkan utvecklats och effektiviserats, samråden har fått en fastare struktur och förståelsen och kunskapen för varandras områden har ökat. Kvalitetssäkringsrapporten Inuti ett Barnhus (Landberg & Svedin, 2013) konstaterade att Barnhus är ett steg i rätt

riktning för att tillförsäkra att barn och ungdomar som utsatts för brott får ett gott bemötande och att Barnhusen är här för att stanna. Samtidigt sågs stora brister framför allt gällande stöd och behandling. Endast fyra av de 23 granskade Barnhusen uppfyllde kriterierna för ett fullvärdigt Barnahus med verksamhet i samtliga fyra rum, medan de övriga saknade verksamhet i rummen för fysisk och/eller psykisk hälsa. De identifierade bristerna berodde på lokala förutsättningar eller resursprioriteringar, likväl som brist på nationella riktlinjer och lagstiftning, och de var till största del oberoende av samverkan i Barnahus. Bristerna fanns sedan innan, men den täta samverkan i Barnahus tydliggjorde de existerande svårigheterna.

Kommunen anser därför att det är beklagligt att utredningen inte lagt ett lagförslag att alla barn ska ha rätt till tillgång till ett Barnahus. Det är bättre för barnen att det samlade samhällsstödet finns på ett ställe och det ökar samarbetet mellan de involverade professionerna. De förslag som läggs i utredningen kommer, precis som utredaren skriver (sid 879), att kräva att man använder sig av anpassade lokaler och att samverkan kring barnet behöver ske i dessa lokaler och därutöver föreslås att staten ska säkerställa finansiering för lokaler med detta syfte (sid 883). Det är inte rimligt att anta att barnvänliga lokaler för förhör och rutiner för samverkan hos respektive myndighet ska kunna skapas utanför Barnhusen. Utifrån ovanstående finns inte några tydliga argument till att inte fastställa i lagstiftning att barn som utsatts för brott ska ha tillgång till ett Barnahus.

Ewa Byström
Enhetschef barn och ungdom
Mora kommun